BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 15 januari 2002

betreffende de door Duitsland ten gunste van Pollmeier GmbH, Malchow, verleende staatssteun

(Kennisgeving geschied onder nummer C(2001) 4447)

(Slechts de tekst in de Duitse taal is authentiek)

(Voor de EER relevante tekst)

(2002/821/EG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, en met name op artikel 88, lid 2, eerste alinea,

Gelet op de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte, en met name op artikel 62, lid 1, onder a),

Na de belanghebbenden overeenkomstig de genoemde artikelen te hebben aangemaand hun opmerkingen te maken [1],

Overwegende hetgeen volgt:

1. PROCEDURE

(1) Naar aanleiding van een reeks klachten met betrekking tot staatssteun die aan de ondernemingen van het Pollmeier-concern was verleend, heeft de Commissie Duitsland in 1999 verzocht alle noodzakelijke informatie te verstrekken om haar in staat te stellen te onderzoeken of de betrokken maatregelen verenigbaar zijn met de gemeenschappelijke markt. De maatregelen betroffen staatssteun ten gunste van Pollmeier GmbH, Malchow, en Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz, voor de bouw van een tweede zagerij te Malchow (Mecklenburg-Voorpommeren) en van een derde zagerij in Kässlitz (Thüringen). De door Duitsland verstrekte informatie was echter onvolledig en vooral ontoereikend om de twijfel bij de Commissie weg te nemen of de steun in het kader van eerder goedgekeurde programma's was verleend.

(2) Overeenkomstig artikel 10, lid 3, van Verordening (EG) nr. 659/1999 van de Raad van 22 maart 1999 tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van artikel 93 van het EG-Verdrag [2] en overeenkomstig het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 5 oktober 1994 in zaak C-47/91 [3], heeft de Commissie bij schrijven van 17 april 2000 Duitsland formeel aangemaand alle inlichtingen te verschaffen die de Commissie in staat moeten stellen na te gaan of de ten uitvoer gelegde steunmaatregelen ten gunste van Pollmeier GmbH, Malchow, en Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz, onder een eerder door de Commissie goedgekeurd steunprogramma vallen.

(3) Bij schrijven van 22 mei 2000 (ontvangen op 29 mei), waarvan de bijlagen op 16 juni 2000 afzonderlijk zijn binnengekomen, en bij een aanvullend schrijven van 9 augustus 2000 (ontvangen op 11 augustus) verstrekte Duitsland de gevraagde inlichtingen, op grond waarvan de Commissie kan besluiten of de begunstigden van de steun als KMO moeten worden beschouwd in de zin van de communautaire kaderregeling voor staatssteun aan kleine en middelgrote ondernemingen (KMO) [4] (kaderregeling) en de aanbeveling van de Commissie van 3 april 1996 betreffende de definitie van kleine en middelgrote ondernemingen [5] (aanbeveling), zodat ze recht hebben op de maximaal toelaatbare steunintensiteit van 50 % bruto voor de steungebieden waarin beide projecten zich bevinden.

(4) Bij schrijven van 13 maart 2001 heeft de Commissie Duitsland in kennis gesteld van haar besluit tot inleiding van de procedure van artikel 88, lid 2, van het EG-Verdrag ten aanzien van deze steun. Bovendien gaf zij een bevel tot het verstrekken van informatie, overeenkomstig artikel 10, lid 3, van Verordening (EG) nr. 659/1999.

(5) Bij schrijven van 15 mei 2001 reageerde Duitsland op de inleiding van de procedure en het bevel tot het verstrekken van informatie.

(6) Het besluit van de Commissie tot inleiding van de procedure is in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* [6] bekendgemaakt. Tegelijkertijd heeft de Commissie alle belanghebbenden verzocht hun opmerkingen over de steunmaatregelen te maken.

---

[1] PB C 166 van 9.6.2001, blz. 5.
[2] PB L 83 van 27.3.1999, blz. 1.
[3] Italië/Commissie, Jurispr. 1994, I-4635.
[4] PB C 213 van 23.7.1996, blz. 4.
[5] PB L 107 van 30.4.1996, blz. 4.
[6] Vgl. voetnoot 1.

(7) De opmerkingen die de Commissie van de belanghebbenden heeft ontvangen, zijn aan Duitsland toegezonden. Bij schrijven van 30 augustus 2001 heeft Duitsland de Commissie zijn opmerkingen hierover kenbaar gemaakt.

2. BESCHRIJVING VAN DE STEUNMAATREGEL

2.1. De begunstigde van de steun

2.1.1. *De ontwikkeling van het Pollmeier-concern*

(8) Pollmeier GmbH, Malchow, de rechtspersoon die de steun heeft ontvangen, behoort tot het Pollmeier-concern. Het concern, dat halverwege de jaren 1980 in Rietberg (Noordrijnland-Westfalen) door Ralf Pollmeier werd opgericht, voorziet de Duitse, Europese en Aziatische meubelmarkt van kantenverlijmde platen vanuit diverse fabrieken in Duitsland en de Verenigde Staten.

(9) De eerste onderneming van het Pollmeier-concern, het in 1987 opgerichte Pollmeier GmbH Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, hield zich bezig met de bewerking van Duitse lijmhoutplaten voor de meubelindustrie. Sinds het begin van de jaren 1990 heeft het Pollmeier-concern zich sterk verder ontwikkeld. In 1994 en 1998 besloot Ralf Pollmeier twee hardhoutzagerijen op te richten, een in Creuzberg (Thüringen) onder de naam Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, en een in Malchow (Mecklenburg-Voorpommeren) onder de naam Pollmeier GmbH, Malchow.

(10) In 1999 besloot Ralf Pollmeier zich vooral bezig te gaan houden met het beheer van de zagerij en zich uit de bedrijfsleiding van het afnemende houtverwerkingsbedrijf terug te trekken. In juli 1999 verkocht de eerste door Ralf Pollmeier opgerichte onderneming, Pollmeier GmbH Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, alle activa en passiva, behalve de participaties in beide hardhoutzagerijen, aan de nieuw opgerichte Pollmeier Leimholz GmbH. De naam Pollmeier GmbH Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, werd gewijzigd in Pollmeier Massivholz GmbH. Deze onderneming verzorgt momenteel alle centrale functies voor de zagerijen, zoals de centrale inkoop en verkoop van rondhout alsmede het personeelsbeleid en de boekhouding.

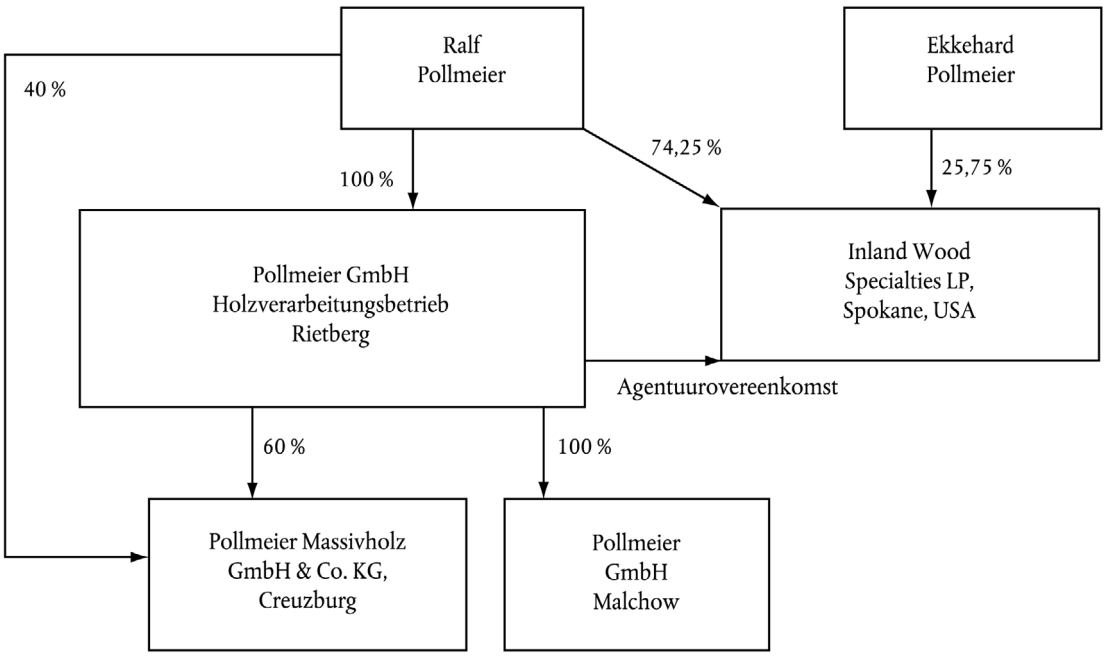
(11) De rechtsstructuur van de afzonderlijke zagerijondernemingen werd eveneens gewijzigd. Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG werd gewijzigd in Pollmeier Creuzburg GmbH & Co. KG, terwijl Pollmeier GmbH, Malchow, de naam Pollmeier Malchow GmbH & Co. KG kreeg. In Kässlitz werd onder de naam Pollmeier Kässlitz GmbH & Co. KG nog een zagerij opgericht.

(12) Voor investeringsdoeleinden werd onder de naam Pollmeier Support GmbH & Co. KG een nieuwe onderneming opgericht. Er werd nog een andere onderneming opgericht, Pollmeier Duisburg GmbH & Co. KG, die evenwel nog niet operationeel is. Al deze ondernemingen behoren tot Pollmeier Massivholz GmbH en worden door ondernemingen beheerd die deel uitmaken van Pollmeier Massivholz GmbH.

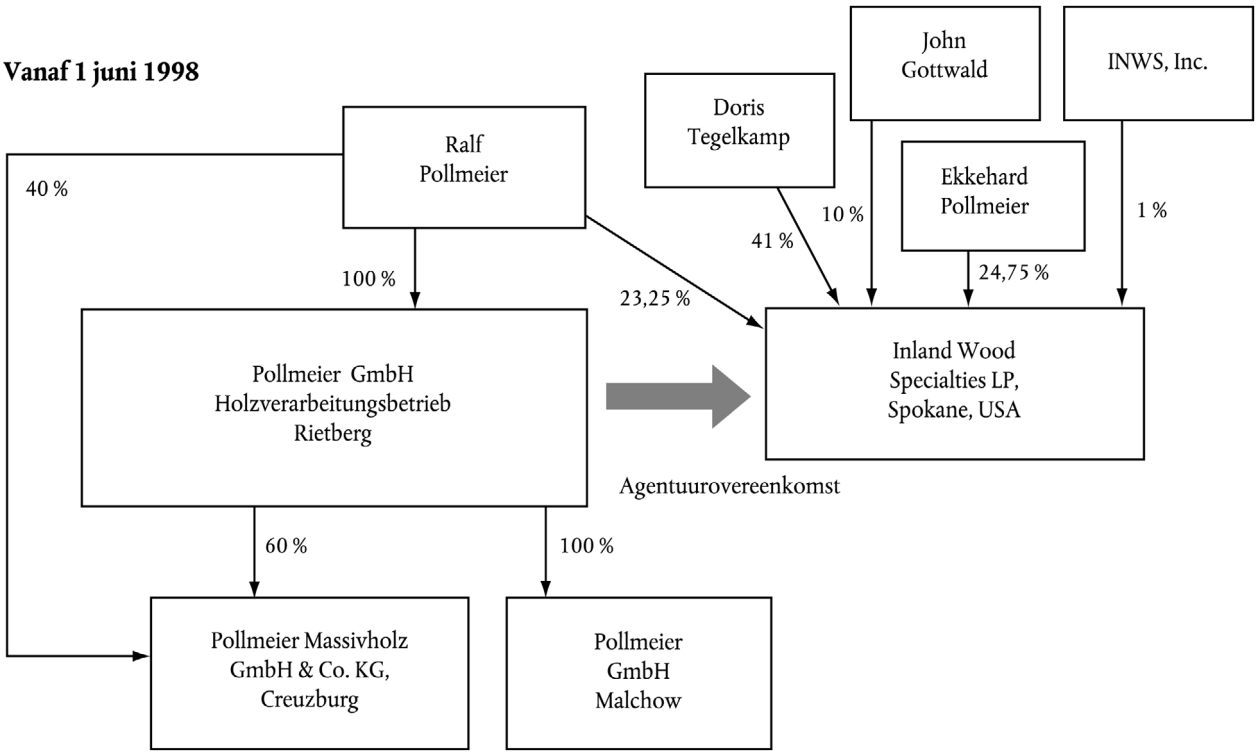
(13) In 2000 nam Pollmeier Support GmbH & Co. KG de activiteiten over van een machinebouwonderneming die failliet was gegaan, en wijzigde de naam ervan in Hanses Sägewerkstechnik GmbH & Co. KG. Behalve deze onderneming richtte Ralf Pollmeier onder de naam JH Maschinenbau GmbH nog een onderneming op voor de afwikkeling van lopende contracten. Hiervan heeft hij 100 % van de aandelen in zijn bezit.

(14) Onderstaande grafieken geven een overzicht van de structurele ontwikkeling van het Pollmeier-concern.

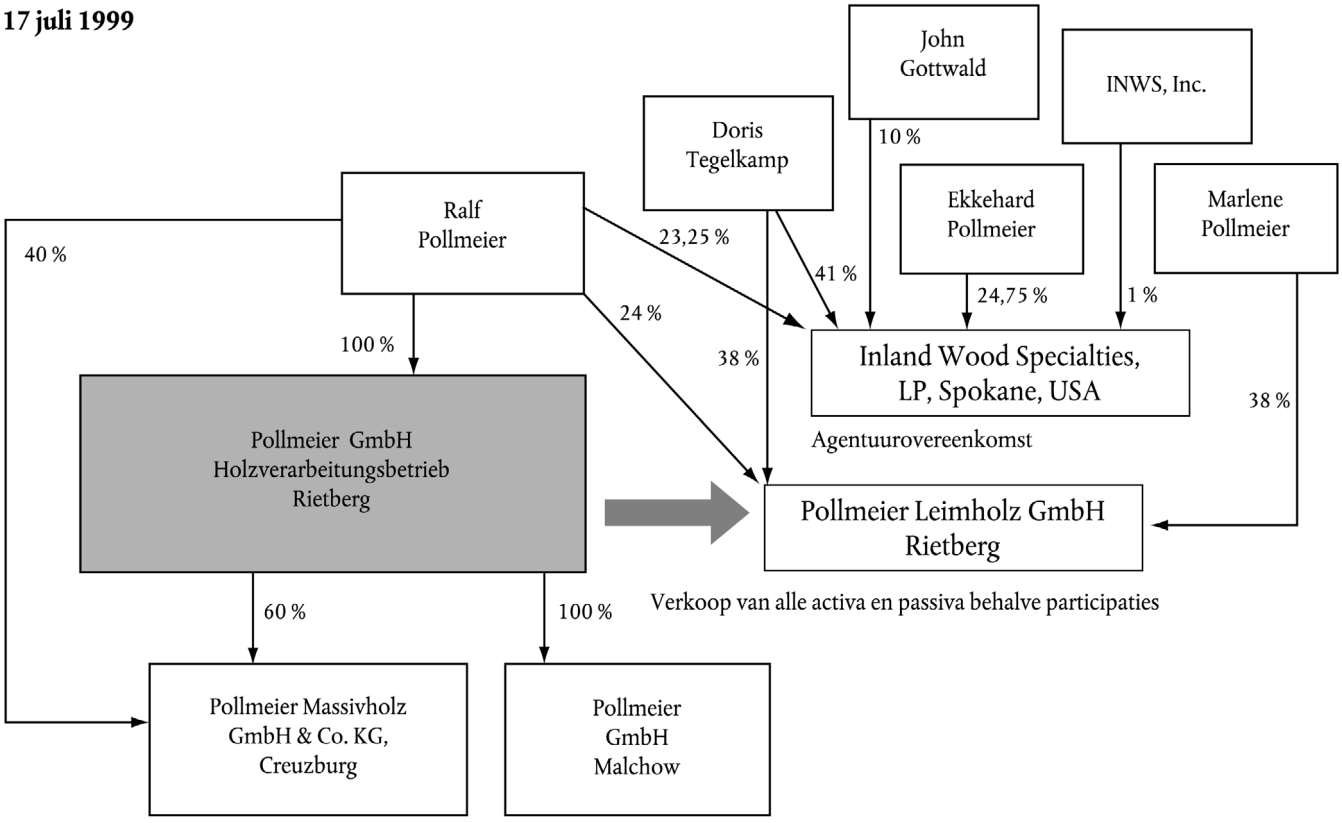
Tot 1 juni 1998

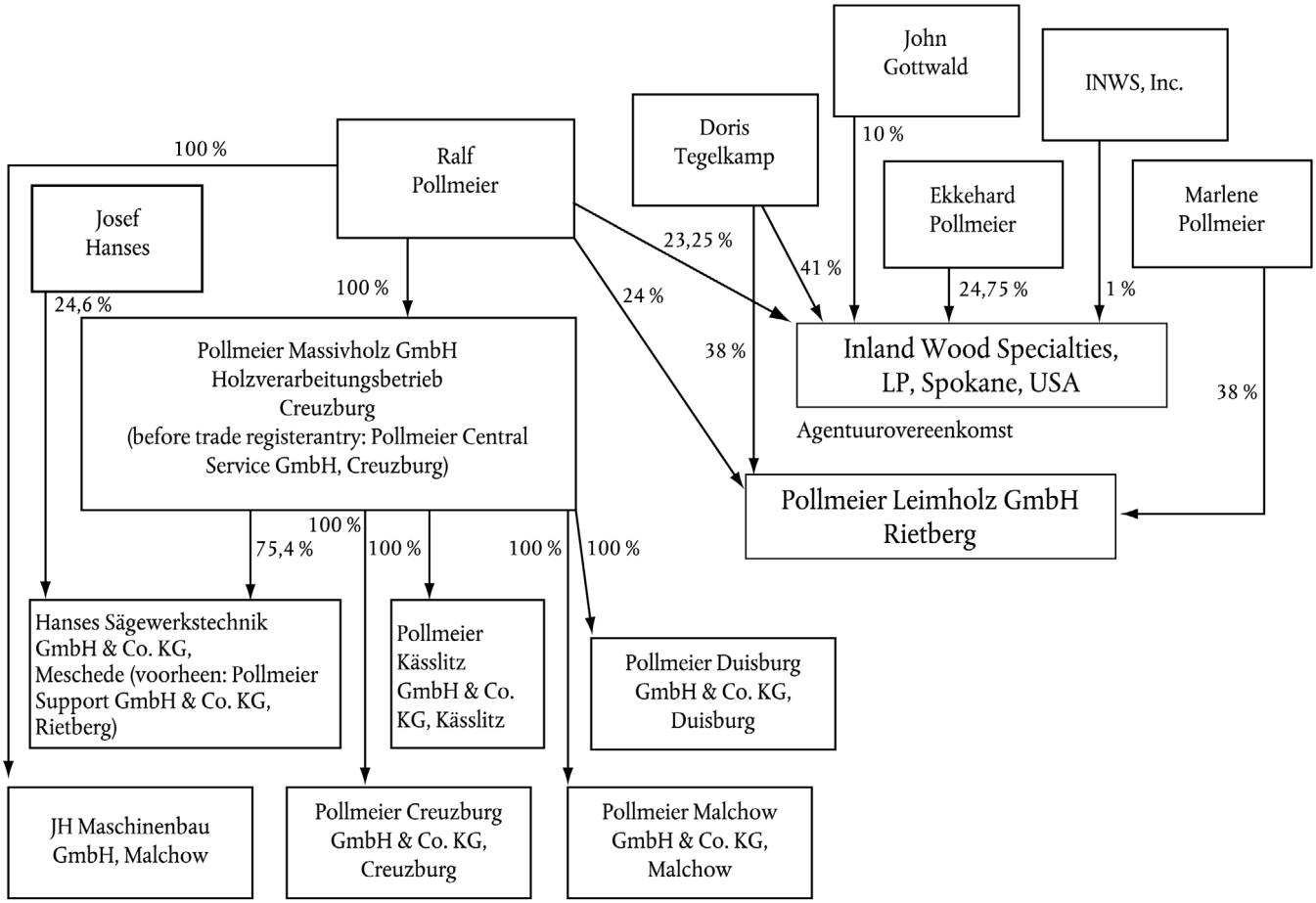
Vanaf 1 juni 1998

17 juli 1999

31 december 2000

(15) De verschillende ondernemingen van het concern en hun desbetreffende aandeelhouders:

Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg (Noordrijnland-Westfalen)

Vanaf juli 1999 gewijzigd in: Pollmeier Massivholz GmbH, Creuzburg (Thüringen)

Jaar	Aandelenbezit van Ralf Pollmeier
1996	100 %
1997	100 %
1998	100 %
1999	100 %

Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg (Thüringen)

Vanaf 1999: Pollmeier Creuzburg GmbH & Co. KG, Creuzburg

Jaar	Aandelenbezit van Ralf Pollmeier	Andere aandeelhouders: Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg
1996	40 %	60 %
1997	40 %	60 %
1998	40 %	60 %
1999	40 %	60 %
2000	0 %	100 %

Pollmeier GmbH, Malchow (Mecklenburg-Voorpommeren)

Vanaf 1999: Pollmeier Malchow GmbH & Co. KG, Malchow

Jaar	Aandelenbezit van Pollmeier Massivholz GmbH, Creuzburg (voorheen Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg)
1998	100 %
1999	100 %
2000	100 %

Pollmeier Kässlitz GmbH & Co. KG, Kässlitz (Thüringen)

Jaar	Aandelenbezit van Pollmeier Massivholz GmbH, Creuzburg (voorheen Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg)
1999	100 %
2000	100 %

Pollmeier Duisburg GmbH & Co. KG, Duisburg

Jaar	Aandelenbezit van Pollmeier Massivholz GmbH, Creuzburg (voorheen Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg)
2000	100 %

Pollmeier Support GmbH & Co. KG, Rietberg

Vanaf 2000: Hanses Sägewerkstechnik GmbH & Co. KG, Meschede

Jaar	Aandelenbezit van Pollmeier Massivholz GmbH, Creuzburg (voorheen Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg)	Aandelenbezit van Josef Hanses
1999	100 %	
2000	75,4 %	24,6 %

JH Maschinenbau GmbH

Jaar	Aandelenbezit van Ralf Pollmeier
2000	100 %

Pollmeier Leimholz GmbH, Rietberg (Noordrijnland-Westfalen)

Jaar	Aandelenbezit van Ralf Pollmeier	Aandelenbezit van Doris Tegelkamp	Aandelenbezit van Marlene Pollmeier
1999	24 %	38 %	38 %
2000	24 %	38 %	38 %

Inland Wood Specialties, LP, Spokane, USA

Jaar	Aandelenbezit van Ralf Pollmeier	Andere aandeelhouders
1996	74,25 %	24,75 %: Ekkehard Pollmeier
1997	74,25 %	24,75 %: Ekkehard Pollmeier
Tot 1.6.1998	74,25 %	24,74 %: Ekkehard Pollmeier
1.6.1998/ 31.12.1998	23,25 %	24,75 %: Ekkehard Pollmeier 41 %: Doris Tegelkamp 10 %: John Gottwald 1 %: IWS, Inc
1999	23,25 %	24,75 %: Ekkehard Pollmeier 41 %: Doris Tegelkamp 10 %: John Gottwald 1 %: IWS, Inc
2000	23,25 %	24,75 %: Ekkehard Pollmeier 41 %: Doris Tegelkamp 10 %: John Gottwald 1 %: INWS, Inc

2.1.2. *Economische integratie van de afzonderlijke ondernemingen van het concern*

(16) Op de website van het Pollmeier-concern worden de verschillende ondernemingen van het Pollmeier-concern, waaronder de in de VS gevestigde onderneming Inland Wood Specialties LP (IWS), als „vestigingen" van het Pollmeier-concern aangeduid. De activiteit van het concern bestaat in de levering, vanuit de fabrieken in Duitsland en de VS, van kantenverlijmde platen van hoge kwaliteit aan de Duitse, Europese en Aziatische meubelindustrie. De IWS-producten werden tot 17 juli 1999 op basis van een agentuurovereenkomst door Pollmeier GmbH Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, en na die datum door Pollmeier Leimholz GmbH, Rietberg, in Europa afgezet.

(17) Tot 1 juni 1998 werden alle ondernemingen van het Pollmeier-concern min of meer rechtstreeks door Ralf Pollmeier geleid via Pollmeier GmbH Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg. Doordat de ondernemingen op dezelfde markt actief waren en doordat zij onder zeggenschap van één en dezelfde persoon stonden, waren ze economisch gezien niet zelfstandig en moeten daarom als onderdeel van één economische eenheid worden gezien. Pollmeier GmbH, Malchow, kan derhalve zeker tot 1 juni 1998 niet als afzonderlijke onderneming worden beschouwd.

(18) Op 1 juni 1998 verkocht Ralf Pollmeier 51 % van zijn aandelen in IWS aan zijn zuster Doris Tegelkamp en aan John Gottwald. Vanaf die dag bezat hij nog slechts 23,25 % van de IWS-aandelen. IWS wordt echter nog altijd als een vestiging van het Pollmeier-concern beschouwd, en de producten van deze onderneming werden tot 17 juli 1999 door Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, afgezet.

2.2. **De maatregelen**

2.2.1. *Maatregelen ten gunste van Pollmeier GmbH, Malchow*

(19) Het ministerie van Economische Zaken van de deelstaat Mecklenburg-Voorpommeren besloot op 2 september 1998 Pollmeier GmbH, Malchow, investeringssteun te verlenen op grond van het door de Commissie goedgekeurde 27e kaderplan van de Gemeinschaftsaufgabe „Verbetering van de regionale economische structuren" (1998-2000) ([7]) (hierna „27e kaderplan" genoemd), ten gunste van Pollmeier GmbH, Malchow, voor de oprichting van een tweede zagerij te Malchow. Deze beschikking werd op 12 mei 1999 gewijzigd. De zagerij ligt in een steungebied in de zin van artikel 87, lid 3, onder a), van het EG-Verdrag.

(20) De steun bedraagt maximaal 16 384 600 DEM (8 377 313 EUR), wat neerkomt op bruto 30,23 % van de subsidiabele investeringskosten van 54,2 miljoen DEM (27,7 miljoen EUR). Volgens Duitsland zou de steun slechts worden toegekend wanneer er 80 arbeidsplaatsen werden geschapen. Het investeringsproject begon op 1 juni 1998 en zou op 31 mei 2001 worden voltooid.

(21) Bovendien werd er op grond van de investeringspremiewet (Investitionszulagengesetz) van 1999 ([8]) een bijkomende investeringspremie van 9,3 miljoen DEM (4,75 miljoen EUR) toegekend, hetgeen bruto 17,15 % van de subsidiabele investeringskosten vertegenwoordigt.

(22) Voorts kreeg Pollmeier GmbH, Malchow, op 27 januari 1999 een bijkomend krediet uit ERP-Mittel toegekend door IKB Deutsche Industriebank AG, Niederlassung Nordrhein-Westfalen, voor een bedrag van 5 miljoen DEM (2,55 miljoen EUR) en tegen een rentevoet van 3,75 % per jaar. De rentesubsidie vertegenwoordigt een steunelement van 0,80 % bruto.

(23) De totale steunintensiteit van de onder overwegingen 19 tot en met 22 genoemde maatregelen bedraagt 48,18 % bruto.

(24) Op 29 juli 1999 vroeg Pollmeier GmbH, Malchow, om verdere steun van 7,5 miljoen DEM (3,58 miljoen EUR) voor investeringen in extra installaties voor de houtverwerking en voor de veredeling van zagerijproducten van in totaal 25 miljoen DEM (12,78 miljoen EUR). Duitsland benadrukt dat er nog geen besluit is genomen over de toekenning van deze investeringssteun, waarover op grond van het dan geldende kaderplan van de Gemeinschaftsaufgabe (waarschijnlijk het 29e) moet worden beslist en die een steunintensiteit van bruto 30 % zou vertegenwoordigen. Hetzelfde geldt voor de toekenning van een bijkomende investeringspremie van 4,5 miljoen DEM (2,3 miljoen EUR), die een steunintensiteit van 18 % bruto zou vertegenwoordigen. Duitsland heeft over het verzoek nog geen beslissing genomen, zoals het in zijn reactie op de inleiding van de procedure bevestigde.

(25) De totale steunintensiteit van de beide laatstgenoemde maatregelen zou 48 % bruto bedragen.

(26) Het investeringsproject, dat op 2 januari 2000 van start is gegaan en op 1 januari 2003 gereed moet zijn, moet 25 arbeidsplaatsen scheppen.

([7]) PB C 166 van 12.6.1999, blz. 9.

([8]) SG(98) D 12438 van 30.12.1998.

2.2.2. *Maatregelen ten gunste van Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz*

(27) Op 3 april 2000 besloot Duitsland op grond van het 27e kaderplan investeringssteun ten bedrage van 19,03 miljoen DEM (9,73 miljoen EUR) aan Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz te verlenen, d.w.z. 21,65 % van de subsidiabele investeringskosten van 87,88 miljoen DEM (44,93 miljoen EUR). Bovendien was in het financieel plan tevens een bijkomende investeringspremie voorzien, op grond van de investeringspremiewet van 1999, ter hoogte van 19 136 250 DEM (9,78 miljoen EUR), die een beoogde bruto-steunintensiteit van 21,75 % vertegenwoordigde. In totaal bedroeg de steunintensiteit voor de bedoelde maatregelen 43,4 % bruto.

(28) De maatregelen waren bestemd voor de oprichting van een nieuwe zagerij en houtverwerkingscapaciteit te Kässlitz (Hellingen), met andere woorden op een locatie die overeenkomstig artikel 87, lid 3, onder a), van het EG-Verdrag in een steungebied ligt. Volgens Duitsland zou de lening worden toegekend mits er 180 arbeids- en 20 opleidingsplaatsen werden gecreëerd. De investeringsperiode zou lopen van 1 december 1999 tot en met 30 november 2002.

(29) In zijn antwoord op de inleiding van de procedure deelde Duitsland de Commissie mee dat er geen steun was toegekend ten gunste van Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz. De onderneming zou haar verzoek hebben ingetrokken, waarna het besluit om investeringssteun te verlenen, was herroepen.

2.3. **Redenen voor de inleiding van de procedure**

(30) De Commissie betwijfelde of de begunstigden van de steun als KMO konden worden beschouwd en of de steun in haar totaliteit onder door de Commissie toegestane steunregelingen viel. Deze twijfel kon, ondanks de inlichtingen die Duitsland verstrekte in antwoord op het bevel tot informatieverstrekking ([9]), niet worden weggenomen.

(31) Om aanspraak te kunnen maken op de toegekende steun met steunintensiteiten van bruto 48,18 %, 48 % en 43,4 %, moesten Pollmeier GmbH, Malchow, en Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz, daadwerkelijk KMO zijn. Ze dienden dus te voldoen aan alle eisen die in de communautaire kaderregeling worden gesteld. De regionale steunprogramma's, in het kader waarvan de staatssteun was of moest worden toegekend, waren onder meer goedgekeurd onder de voorwaarde dat de begunstigden zouden voldoen aan de definitie van een KMO, zoals in de aanbeveling en de communautaire kaderregeling wordt vastgesteld.

(32) Hierbij stond de vraag centraal of de ondernemingen, waaraan de verschillende steunmaatregelen waren toegekend, afzonderlijk en ieder voor zich als begunstigde van de desbetreffende steun konden worden aangemerkt. Het ging er met name om of zij zelfstandige economische eenheden vormen of dat ook andere ondernemingen, die deel uitmaken van het Pollmeier-concern, tot het begunstigde bedrijf behoren, waardoor er juridisch gezien sprake is van een „zelfstandige economische eenheid" ([10]). De twijfels hierover betroffen vooral de betrekkingen tussen de nieuwe zagerijen en Inland Wood Specialties (VS) en de mate van integratie met deze onderneming. Al deze ondernemingen zijn via de persoon Ralf Pollmeier en zijn ondernemingen direct of indirect met elkaar verbonden. Eerst moet de omvang van de steun worden bepaald die de desbetreffende onderneming heeft ontvangen, voordat de Commissie kan beoordelen of de begunstigden van de steun aan de KMO-definitie voldoen.

(33) Aangezien de door Duitsland verstrekte informatie over de ondernemingen van het Pollmeier-concern nog steeds ontoereikend was, kon de Commissie nog geen oordeel vormen over de KMO-status van de begunstigden en derhalve ook niet beoordelen of de steun ten gunste van Pollmeier GmbH, Malchow, en de steun ten gunste van Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz, onder eerder door de Commissie goedgekeurde regionale steunprogramma's vielen of dat de steun in ieder geval ten dele buiten de goedgekeurde programma's viel en derhalve als nieuwe steun moest worden beschouwd. Bovendien betwijfelde de Commissie ook of dit gehele pakket van maatregelen verenigbaar was met de gemeenschappelijke markt.

(34) Om deze reden heeft de Commissie besloten om de procedure overeenkomstig artikel 88, lid 2, van het EG-Verdrag in te leiden en heeft zij bevel tot informatieverstrekking uitgevaardigd overeenkomstig artikel 10, lid 3, van Verordening (EG) nr. 659/1999.

3. **OPMERKINGEN VAN BELANGHEBBENDEN**

(35) Na de inleiding van de procedure heeft de Commissie opmerkingen ontvangen van de nationale vereniging van de zagerij- en houtindustrie en van Pollmeier GmbH, Malchow (tegenwoordig: Pollmeier Malchow GmbH & Co. KG).

([9]) Overeenkomstig artikel 10, lid 3, van Verordening (EG) nr. 659/1999 en het arrest in zaak C-47/91, Italië/Commissie, Jurispr. 1994, I-4635.

([10]) Zie het arrest van het Hof van Justitie van 14 november 1984 in zaak 323/82, Intermills/Commissie, Jurispr. 1984, 3808.

(36) De vereniging van de Duitse zaag- en houtindustrie deelde de Commissie mee dat er voor de fabriek in Kässlitz op 2 juli 2001 een bouwvergunning was afgegeven. Verder werd erop gewezen dat de andere aandeelhouders van de Amerikaanse onderneming Inland Wood Specialties LP, Spokane, een zuster en een broer van Ralf Pollmeier zijn. De vereniging noemde verder door de Commissie niet in aanmerking genomen uitbreidingsinvesteringen van 40 miljoen DEM, waarvoor misschien eveneens steun was toegekend. Tot slot deelde de vereniging mee dat Pollmeier volgens verschillende bosbouwbedrijven, bij de inkoop van beukenhout in alle deelstaten met een garantie van de deelstaat Thüringen betaalt.

(37) Ook de begunstigde Pollmeier GmbH, Malchow, maakte de Commissie zijn opmerkingen kenbaar. De onderneming wees op de redenen voor de oprichting van de zagerij in Malchow. Men beoogde hiermee de zagerijindustrie in Duitsland weer nieuw leven in te blazen.

(38) De standpunten kunnen als volgt worden samengevat: de zagerijen van Pollmeier hebben geen gevolgen voor andere zagerijen in Europa. De producten van Pollmeier concurreren bijna uitsluitend met uit de VS geïmporteerde producten, en meer dan 55 % van de productie van de Pollmeier-zagerijen wordt naar derde landen geëxporteerd. De door het Pollmeier-concern verrichte investeringen hebben aanzienlijke gevolgen voor de regio. De fabrieken verwerken uitsluitend loofhout en vooral beukenhout. Doordat ze de enige zagerijen in Europa zijn die met de nieuwste Amerikaanse computergestuurde snijtechniek zijn uitgerust, kunnen ze met andere zagerijen buiten Europa concurreren. Dankzij deze techniek zijn de Pollmeier-zagerijen in staat de meest uiteenlopende houtkwaliteiten optimaal te verwerken en bovendien met hun producten de verschillende sectoren van het kwaliteitsspectrum bij constante productiekwaliteit te bestrijken.

(39) Pollmeier GmbH, Malchow, benadrukte ook de positieve invloed van de zagerijen van de onderneming op de „upstream"-grondstoffenmarkt. Zij legde de Commissie verklaringen van verschillende leveranciers voor waarin zij betoogden dat de markt voor beukenhout een zeer positieve ontwikkeling heeft doorgemaakt — dankzij de Pollmeier-zagerijen, die regelmatig grote hoeveelheden beukenhout afnemen. Met name de vraag naar beukenhout van de klasse C en D is aanzienlijk toegenomen. Bovendien zijn de Pollmeier-zagerijen bereid ook hout van mindere kwaliteit te kopen, terwijl andere afnemers alleen maar hout van betere kwaliteit willen. Dit heeft tot gevolg dat de bosbouwbedrijven steeds beter zichzelf kunnen financieren en daardoor minder op openbare middelen zijn aangewezen.

(40) De Pollmeier-zagerijen hebben ook gevolgen voor hun afnemermarkten. Zij kunnen als enige zagerijen in Europa hun afnemers een breed scala aan verschillende houtkwaliteiten aanbieden en zijn voor de Europese meubelindustrie een alternatief voor Amerikaanse producten. Hierdoor kan op vervoerskosten worden bespaard. Dit betekent dat de concurrentiepositie van de Europese meubelindustrie versterkt wordt.

(41) Ten slotte benadrukt Pollmeier GmbH, Malchow, dat de zagerijen van het concern niet met andere Europese zagerijen concurreren, waardoor de afzetmogelijkheden van de andere Europese zagerijen niet door hun activiteiten worden beperkt.

4. OPMERKINGEN VAN DUITSLAND

(42) Bij schrijven van 15 mei 2001 reageerde Duitsland op de inleiding van de procedure en verstrekte het de Commissie de gevraagde informatie.

(43) In zijn antwoord op de inleiding van de procedure stelde Duitsland de Commissie eerst in kennis van het feit dat alleen Pollmeier GmbH, Malchow, staatssteun had ontvangen. Het besluit tot toekenning van steun ten gunste van Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz, was herroepen, en over de steun voor uitbreiding van het bedrijf Pollmeier GmbH, Malchow, was nog geen besluit genomen.

(44) Duitsland lichtte de ontwikkeling van het Pollmeier-concern uitvoerig toe, vanaf de oprichting van het eerste houtverwerkingsbedrijf (lijmhout) in Rietberg tot en met de heroriëntatie op zagerijen. Daarnaast verschafte Duitsland gedetailleerde informatie over de Duitse beukenhoutmarkt en de hevige concurrentie van de Amerikaanse fabrieken, en lichtte de redenen toe voor de heroriëntatie op zagerijen. Duitsland verstrekte bovendien informatie over het economisch belang van de zagerijen in Creuzburg en Malchow alsmede over de omzet van de Pollmeier-zagerijen. Volgens Duitsland concurreren de Pollmeier-zagerijen niet met andere Europese zagerijen, maar uitsluitend met zagerijen in de VS; hun productie gaat dus niet ten koste van Europese concurrenten. De zagerijen hebben gezorgd voor een positieve ontwikkeling van regio's met structurele problemen.

(45) Duitsland voegde ook een beschrijving bij van de ondernemingsstructuur van het Pollmeier-concern, met inbegrip van de relevante financiële gegevens. Wat de KMO-status van Pollmeier GmbH, Malchow betreft, verklaarde Duitsland opnieuw dat de onderneming voldoet aan de voorwaarden van de KMO-definitie. Volgens Duitsland moet er ter beoordeling van de KMO-status van Pollmeier GmbH, Malchow, worden nagegaan of de moedermaatschappij, Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, aan de KMO-criteria voldoet. Omdat Pollmeier GmbH, Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, een meerderheidsaandeel in Pollmeier GmbH, Malchow, en Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG heeft, dienen de desbetreffende financiële gegevens van de drie ondernemingen te worden gecumuleerd. De cijfers laten zien dat Pollmeier GmbH Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, in de periode van 1996 tot 1998 voldeed aan de KMO-criteria. Aangezien deze onderneming bovendien eigendom is van een natuurlijke persoon, voldoet zij eveneens aan het zelfstandigheidscriterium van de KMO-definitie.

(46) Duitsland was van mening dat de gegevens van de Amerikaanse onderneming Inland Wood Specialties, Spokane USA (IWS), niet gecumuleerd mogen worden met die van de andere Pollmeier-ondernemingen. Het enige verband tussen de onderneming waaraan steun is verleend, d.w.z. Pollmeier GmbH, Malchow, en IWS is de natuurlijke persoon Ralf Pollmeier. Aangezien de KMO-criteria niet van toepassing zijn op natuurlijke personen, is er geen sprake van een verband in de zin van artikel 1, lid 4, van de bijlage bij de aanbeveling.

(47) Duitsland voegde hieraan toe dat — ook wanneer de IWS-gegevens worden gecumuleerd met de gegevens van andere vestigingen — in ieder geval 1998 en niet 1997 als referentiejaar moet worden aangehouden voor de beoordeling van de KMO-status van de onderneming, omdat het definitieve besluit van de deelstaat (Mecklenburg-Voorpommeren) om steun te verlenen pas in 1999 werd genomen. Op 1 juni 1998 had Ralf Pollmeier 51 % van de aandelen van IWS verkocht, en hij heeft nu slechts 23,25 % van de IWS-aandelen in zijn bezit. Omdat dit een participatie van minder dan 25 % is, behoeven de IWS-gegevens niet te worden samengeteld.

(48) Duitsland betoogde verder dat — zelfs wanneer 1997 als referentiejaar wordt genomen — het beginsel moet gelden dat bij de toepassing van artikel 1, lid 4, van de bijlage bij de aanbeveling rekening moet worden gehouden met een verkoop van bedrijfsaandelen die na het opstellen van de jaarrekening, maar vóór het besluit over de toekenning van de steun heeft plaatsgevonden.

(49) Volgens Duitsland bleek dit beginsel uit artikel 5 van Verordening (EEG) nr. 4064/89 van de Raad van 21 december 1989 betreffende de controle op concentraties van ondernemingen ([11]), laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 1310/97 ([12]), en punt 27 van de mededeling van de Commissie betreffende de berekening van de omzet in de zin van Verordening (EEG) nr. 4064/89 van de Raad betreffende de controle op concentraties van ondernemingen ([13]). Deze interpretatie van artikel 5 van Verordening (EEG) nr. 4064/89 wordt bevestigd in het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van 24 maart 1994 in zaak T-3/93, Air France/Commissie (zaak Air France) ([14]).

(50) Volgens Duitsland dient men bij de beoordeling van de gegevens over de omzet, de totale balanswaarde en het aantal werknemers van het laatste goedgekeurde boekjaar volgens bovengenoemd beginsel te werk te gaan. In het onderhavige geval moet er rekening worden gehouden met de verkoop door Ralf Pollmeier van de meerderheidsparticipatie in IWS, aangezien de verkoop plaatsvond vóór het besluit over de steunverlening. Derhalve mogen de IWS-gegevens niet met die van de andere Pollmeier-ondernemingen worden gecumuleerd.

(51) De omstandigheid dat de verschillende aandeelhouders van IWS allemaal tot dezelfde familie behoren, is volgens Duitsland geen bewijs dat Ralf Pollmeier de volledige zeggenschap over IWS heeft. Een dergelijke argumentatie zou in strijd zijn met de strekking van de KMO-regels.

(52) Duitsland komt tot de conclusie dat Pollmeier GmbH, Malchow, een KMO is, en dat de verleende steun derhalve onder de goedgekeurde steunregelingen valt.

(53) Duitsland verklaarde in zijn reactie op de opmerkingen van derden en met name die van de vereniging van de Duitse zaag- en houtindustrie dat er geen steun werd verleend voor het project in Kässlitz. Wat de door deze vereniging genoemde garantie betreft, dit is een normale gang van zaken, waarbij de kopers van hout een bankgarantie overleggen ten bedrage van de koopprijs; deze garantie wordt ook in de algemene verkoop- en betalingsvoorwaarden vermeld. De garantie wordt door de bank van de koper verleend. Duitsland betoogt dat er geen garantie is verleend op basis van garantieregelingen van de deelstaten.

5. **BEOORDELING**

(54) Na de inleiding van de procedure verklaarde Duitsland dat Pollmeier GmbH & Co. KG, Kässlitz, geen steun heeft ontvangen. De door Pollmeier GmbH, Malchow, aangevraagde steun voor de uitbreiding van haar productassortiment, d.w.z. voor de sector houtverwerking en veredeling van zagerijproducten, is volgens de Duitse autoriteiten niet verleend en is dus geen voorwerp van de onderhavige beschikking. Het project werd ook niet aangemeld en is derhalve geen voorwerp van de onderhavige beschikking.

(55) Volgens Duitsland werd de steun toegekend aan Pollmeier GmbH, Malchow, op grond van goedgekeurde steunprogramma's.

(56) De in 1998 en 1999 aan Pollmeier GmbH, Malchow, verleende steun voor de oprichting van een zagerij in Malchow, die een totale steunintensiteit van bruto 48,18 % vertegenwoordigt, zou op grond van eerder door de Commissie goedgekeurde regionale steunprogramma's ([15]) zijn verleend.

([11]) PB L 395 van 30.12.1989, blz. 1. Verordening gerectificeerd in PB L 257 van 21.9.1990, blz. 13.
([12]) PB L 180 van 9.7.1997, blz. 1.
([13]) PB C 66 van 2.3.1998 blz. 25.
([14]) Jurispr. 1994, II-121.

([15]) 27e kaderplan, investeringspremiewet (Investitionszulagengesetz), ERP-middelen.

(57) Overeenkomstig artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door de begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt, voorzover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt. De steun ten gunste van Pollmeier GmbH, Malchow, werd uit staatsmiddelen gefinancierd. Deze steun vervalst de mededinging of dreigt deze te vervalsen, omdat zij ten gunste van een onderneming in een productiesector werd toegekend, waardoor deze onderneming werd bevoordeeld ten opzichte van haar concurrenten. Het handelsverkeer tussen de lidstaten wordt ongunstig beïnvloed, aangezien de productiesector waarin Pollmeier actief is zich over verschillende lidstaten uitstrekt.

(58) Duitsland heeft het steunverlenende karakter van de verschillende maatregelen, die ten gunste van de onderneming werden genomen, niet betwist. In zijn opmerkingen naar aanleiding van de inleiding van de procedure betoogde Pollmeier GmbH, Malchow, dat zij niet met Europese zagerijen concurreert. De Commissie merkt op dat, zelfs wanneer de producten van Pollmeier in hoofdzaak met die van Amerikaanse zagerijen concurreren, dit niet betekent dat de aan Pollmeier GmbH, Malchow, verleende steun de mededinging binnen de Gemeenschap niet vervalst of dreigt te vervalsen. Het zagen en de eerste behandeling van hout is een sector die zich over alle lidstaten uitstrekt, met Oostenrijk, Finland en Zweden als belangrijke producenten. Deze landen zijn ook op de communautaire en exportmarkt zeer actief en concurreren derhalve met Pollmeier GmbH, Malchow.

(59) De Commissie neemt er nota van dat de steunmaatregelen benadeelde regio's betreffen overeenkomstig artikel 87, lid 3, onder a), van het EG-Verdrag. Voorts stelt zij vast dat, op grond van de programma's die op deze regio's van toepassing zijn, de hoogst toelaatbare steunintensiteit voor grote ondernemingen 35 % bruto en voor KMO's 50 % bruto bedraagt. Deze percentages zijn bovengrenzen, die indien de steun wordt verleend op grond van verschillende regionale regelingen of uit lokale, regionale, nationale of communautaire bronnen, op de totale steun van toepassing zijn.

(60) Gezien de intensiteit van de maatregelen van 48,18 % bruto kan worden geconcludeerd dat de steun aan Pollmeier GmbH, Malchow, slechts kan worden goedgekeurd indien de begunstigde onderneming aan de in de vigerende communautaire kaderregeling en in de aanbeveling gedefinieerde KMO-criteria voldeed toen het programma werd goedgekeurd.

5.1. **De KMO-definitie**

(61) Kleine en middelgrote ondernemingen (KMO) zijn ondernemingen

— met minder dan 250 werknemers,

— en waarvan ofwel de jaaromzet 40 miljoen EUR niet overschrijdt, ofwel het jaarlijks balanstotaal 27 miljoen EUR niet overschrijdt, en

— die voldoen aan het zelfstandigheidscriterium ([16]).

(62) Overeenkomstig artikel 1, lid 3, van de bijlage bij de aanbeveling worden als zelfstandige ondernemingen beschouwd, ondernemingen die niet voor 25 % of meer van het kapitaal of van de stemrechten in handen zijn van één onderneming of van verscheidene ondernemingen gezamenlijk die niet aan de definitie van de KMO of van de kleine onderneming beantwoorden.

(63) In dit verband verwijst de Commissie naar haar beleid inzake kleine en middelgrote ondernemingen, dat erop is gericht KMO's via steunmaatregelen te helpen verschillende handicaps uit de weg te ruimen. Zoals in punt 1.2 van de communautaire kaderregeling wordt aangegeven, behoren hiertoe in de eerste plaats de moeilijke toegang tot kapitaal en krediet en de moeilijke toegang tot informatie, met name over nieuwe technologieën en potentiële markten. Ook brengt de tenuitvoerlegging van nieuwe voorschriften voor deze ondernemingen dikwijls hogere kosten met zich.

(64) De begunstiging van KMO's, onder meer door de verhoging van de voor deze categorie toelaatbare steun, is derhalve gerechtvaardigd, niet alleen vanwege de bijdrage die zij leveren tot het bereiken van de doelstellingen van algemeen belang, maar ook vanwege de noodzaak om deze ondernemingen, met het oog op hun positieve rol, te compenseren voor de handicaps die zij moeten overwinnen. Het moet echter wel zeker zijn dat de steun ten goede komt aan ondernemingen die door deze handicaps worden getroffen. Hiertoe moet de definitie van een KMO het begrip „kleine en middelgrote ondernemingen" zo afbakenen dat de definitie alleen betrekking heeft op ondernemingen die het beoogde positieve externe effect sorteren en die de genoemde handicaps uit de weg moeten ruimen. Daarom zou de definitie niet moeten gelden voor de vele grotere ondernemingen die niet noodzakelijkerwijs dergelijke positieve effecten sorteren of die geen last hebben van de handicaps waarmee KMO's gewoonlijk kampen. Steunverlening aan dergelijke ondernemingen zal naar alle waarschijnlijkheid de mededinging en de intracommunautaire handel in ernstige mate verstoren.

([16]) Overeenkomstig de KMO-definitie van artikel 1, lid 1, van de bijlage bij de aanbeveling.

(65) Dit beginsel komt tot uitdrukking in de 22e overweging van de aanbeveling, die als volgt luidt:

> „Om de KMO te definiëren dienen vrij strikte criteria te worden vastgesteld, zodat de maatregelen die voor die ondernemingen zijn bedoeld ook werkelijk aan de ondernemingen waarvoor de omvang een handicap vormt, ten goede komen.".

(66) De Commissie benadrukt met name de noodzaak ervoor te zorgen dat iedere omzeiling van het zelfstandigheidscriterium wordt voorkomen. Om er zeker van te zijn dat alleen echt zelfstandige KMO's onder de definitie vallen, wordt er in de communautaire kaderregeling met nadruk op gewezen dat juridische constructies van KMO's waardoor een groep wordt gevormd die in feite de economische macht van een KMO overtreft, worden uitgesloten.

5.2. **De begunstigde van de steun**

(67) Artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag geeft een definitie van begunstigde van de steun met betrekking tot het begrip onderneming. Zoals evenwel door het Hof van Justitie is bevestigd ([17]) beperkt het begrip onderneming zich niet noodzakelijkerwijs tot een afzonderlijke juridische eenheid, maar kan ook op een groep van ondernemingen betrekking hebben. Ter fine van het mededingingsrecht moeten de ondernemingen als „economische eenheden" worden gezien. Daarom is het noodzakelijk dat men een groot aantal factoren verifieert, zoals de verdeling van de bedrijfsaandelen, de identiteit van de bedrijfsleiders en de mate van economische integratie.

(68) Volgens de aanbeveling moet, om vast te stellen of de door steun begunstigde onderneming een KMO is, als referentiejaar het laatste afgesloten boekjaar in aanmerking worden genomen. In artikel 1, lid 6, van de bijlage bij de aanbeveling staat dat indien ondernemingen op de balansdatum boven of onder de aangegeven werknemersdrempels of financiële maxima blijven, zij de hoedanigheid van „KMO" eerst verkrijgen, respectievelijk verliezen indien die omstandigheid zich gedurende twee opeenvolgende boekjaren voordoet.

(69) Het oorspronkelijk toekenningsbesluit inzake de investeringspremie werd in 1998 vastgesteld. De Commissie ging er bij de inleiding van de procedure van uit dat 1998 moest worden aangemerkt als het jaar waarin de steun werd verleend, en dat 1997 als referentiejaar moest worden beschouwd voor de toepassing van de KMO-definitie. Duitsland beargumenteerde dat het toekenningsjaar 1999 is, omdat het toekenningsbesluit op veel punten werd gewijzigd. Dit standpunt is in strijd met het principe dat Duitsland in andere gevallen ([18]) heeft gehuldigd, namelijk dat de wijziging van een toekenningsbesluit juridisch gezien geen nieuw besluit is. Deze wijziging diende uitsluitend om het steunbedrag aan te passen en aldus rekening te houden met andere steun die in het kader van hetzelfde project was toegekend.

(70) De Commissie is van mening dat 1998 als toekenningsjaar moet worden beschouwd. Derhalve dienen voor de begunstigde onderneming het aantal werknemers en de financiële gegevens uit de jaren 1996 en 1997 als referentie te worden gebruikt. Voor de twee boekjaren die voorafgingen aan het besluit om steun te verlenen, laten de relevante gegevens van de vier ondernemingen van het Pollmeier-concern het volgende beeld zien:

Naam	Aantal werknemers		Jaaromzet (in miljoen EUR)		Balanstotaal (in miljoen EUR)	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997
Pollmeier GmbH, Rietberg	120	103	20,34	19,56	6,98	7,25
Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg	59	93	1,41	16,42	12,03	15,73
Inland Wood Specialties LP, Spokane, USA	236	260	23,05	30,75	4,25	6,21
Totaal	**415**	**456**	**44,80**	**66,73**	**23,53**	**29,19**

([17]) Arrest van 14 november 1984 in zaak 323/82, Intermills/Commissie, Jurispr. 1984, 3808.

([18]) Standpunt van Duitsland in zaak C 41/2001, staatssteun ten gunste van Klausner Nordic Timber GmbH & Co. KG.

(71) In tegenstelling tot Duitsland is de Commissie van mening dat de in de Verenigde Staten gevestigde IWS ook in aanmerking moet worden genomen als begunstigde onderneming. In 1996 en 1997 bestond begunstigde onderneming uit Pollmeier GmbH Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg, Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg, en IWS. Al deze ondernemingen staan direct of indirect onder zeggenschap van Ralf Pollmeier en houden zich bezig met dezelfde of parallelle economische activiteiten. Derhalve kan worden gesteld dat ze in economisch opzicht geïntegreerd zijn. Geen enkele van deze ondernemingen kan als zelfstandige economische eenheid worden beschouwd. De mate van economische integratie is zo groot dat geconcludeerd kan worden dat IWS een economische eenheid vormt met beide Europese Pollmeier-zagerijen.

(72) Wanneer men naar de jaren 1996 en 1997 kijkt, blijkt dat de begunstigde onderneming in 1998 geen KMO was. In 1996 bedroeg het gecumuleerde aantal werknemers 416 en de gecumuleerde jaaromzet 44,8 miljoen EUR, waardoor de onderneming de KMO-drempelwaarden overschreed. In 1997 had de begunstigde onderneming 465 werknemers, een jaaromzet van 66,73 miljoen EUR en een balanstotaal van 29,19 miljoen EUR. Deze cijfers liggen eveneens hoger dan de KMO-drempelwaarden. De begunstigde onderneming overschreed derhalve in twee opeenvolgende boekjaren de KMO-drempelwaarden.

(73) Indien de Commissie de argumentatie van Duitsland zou overnemen en 1999 als toekenningsjaar zou zien, zou 1998 het referentiejaar zijn. Voor de twee boekjaren die voorafgingen aan het besluit tot toekenning van de steun, laten de relevante gegevens van de ondernemingen van het Pollmeier-concern het volgende beeld zien:

Naam	Aantal werknemers		Jaaromzet (in miljoen EUR)		Balanstotaal (in miljoen EUR)	
	1997	1998	1997	1998	1997	1998
Pollmeier Holzverarbeitungsbetrieb, Rietberg Vanaf 1999: Pollmeier Massivholz GmbH	103	79	19,56	15,16	7,25	6,48
Pollmeier Massivholz GmbH & Co. KG, Creuzburg Vanaf 1999: Pollmeier Creuzburg GmbH & Co. KG	93	160	16,42	29,91	15,73	15,95
Pollmeier GmbH, Malchow Vanaf 1999: Pollmeier Malchow GmbH & Co. KG	—	0	—	0	n.e.	2,57
Inland Wood Specialties LP, Spokane	260	113	30,75	21,09	6,21	4,91
Totaal (zonder IWS)	**196**	**239**	**35,98**	**45,07**	**22,98**	**25**
Totaal (met IWS)	**456**	**371**	**66,73**	**66,16**	**29,19**	**29,91**

(74) Wanneer men het aantal werknemers en de financiële gegevens van de begunstigde beschouwt, moeten de gegevens van de drie ondernemingen van het Pollmeier-concern voor het jaar 1997 worden gecumuleerd. De begunstigde onderneming beschikte in 1997 over 456 werknemers, had een jaaromzet van 66,73 miljoen EUR en een balanstotaal van 29,19 miljoen EUR. Derhalve overschrijden de gegevens van de begunstigde onderneming de drempelwaarden van de KMO-definitie.

(75) Pollmeier GmbH, Malchow, werd in 1998 opgericht. Op 1 juni 1998 werd de structuur van het concern gewijzigd doordat Ralf Pollmeier 51 % van de aandelen in IWS verkocht en sindsdien nog slechts 23,25 % van de IWS-aandelen bezit. Wanneer we ons beperken tot de omvang van de Europese ondernemingen — waaronder Pollmeier GmbH, Malchow — en de gegevens van IWS met betrekking tot het aantal werknemers en de financiële gegevens niet cumuleren, komen we voor de begunstigde onderneming in 1998 uit op een totaal van 239 werknemers, een omzet van 45,07 miljoen EUR en een balanstotaal van 25,1 miljoen EUR. Hiermee zouden de gegevens van de begunstigde onderneming voor 1998 onder de drempelwaarden van de KMO-definitie komen te liggen.

(76) In artikel 1, lid 6, van de bijlage bij de aanbeveling staat echter uitdrukkelijk:

„Indien ondernemingen op de balansdatum boven of onder de aangegeven werknemersdrempels of financiële maxima blijven, verkrijgen, respectievelijk verliezen, zij de hoedanigheid van „KMO" [...] eerst indien die omstandigheid zich gedurende twee opeenvolgende boekjaren voordoet.".

(77) Op de laatste balansdatum lag de begunstigde onderneming onder de werknemersdrempels of financiële maxima. Dit heeft zich echter niet in twee opeenvolgende boekjaren voorgedaan, want in 1997 lagen de cijfers van de onderneming nog boven de geldende werknemersdrempels of financiële maxima.

(78) In 1998 kon de begunstigde onderneming niet als KMO worden beschouwd, omdat in beide voorgaande jaren de KMO-drempelwaarden werden overschreden. In 1996 lag het gecumuleerde aantal werknemers op 416 en bedroeg de gecumuleerde omzet 44,8 miljoen EUR. Derhalve had de begunstigde onderneming in 1998 niet de hoedanigheid van een KMO, en zij heeft deze in 1999 ook niet verkregen. Met andere woorden, de begunstigde onderneming was in 1999, ten tijde van de toekenning van de steun, nog steeds een grote onderneming.

(79) Duitsland betoogde dat er bij de toepassing van de KMO-definitie rekening moest worden gehouden met de wijziging in de eigendomsverhoudingen bij IWS, die op 1 juni 1998 was ingegaan, omdat deze wijziging vóór de toekenning van de steun had plaatsgevonden. Duitsland beriep zich zowel op artikel 5, lid 4, van Verordening (EEG) nr. 4046/89, waarin de beginselen inzake de berekening van de omzet zijn neergelegd met betrekking tot de controle van concentraties van ondernemingen, als op het arrest in de zaak Air France. De Commissie beschouwt het arrest in de zaak Air France als niet doorslaggevend voor de beoordeling van de onderhavige steun. Dit arrest heeft betrekking op de verkoop van een bedrijfsonderdeel vóór de eigenlijke concentratie. In het onderhavige geval gaat het niet om de verkoop van activa, maar om de wijziging van de ondernemingsstructuur. Daarom is het argument van Duitsland niet relevant wanneer men kijkt naar het aantal werknemers en de financiële gegevens van de begunstigde onderneming, die als zagerij van het Pollmeier-concern wordt omschreven.

(80) In de aanbeveling wordt duidelijk gesteld dat een onderneming pas de hoedanigheid van een KMO verliest of verkrijgt indien de onderneming in twee opeenvolgende jaren boven of onder de drempelwaarden blijft. Het is duidelijk dat de begunstigde onderneming tot 1 juni 1998 boven de KMO-drempelwaarden lag. Met deze omstandigheid moet rekening worden gehouden bij de verificatie van de KMO-status van de begunstigde onderneming overeenkomstig artikel 1, lid 6, van de bijlage bij de aanbeveling. Op het tijdstip waarop de steun werd verleend, d.w.z. in 1999, lagen de gegevens van de begunstigde onderneming gedurende minder dan een jaar onder de KMO-drempelwaarden. Hieruit concludeert de Commissie dat de begunstigde van de steun formeel niet voldoet aan de KMO-definitie en dat ook niet kan worden geoordeeld dat de onderneming op het tijdstip van de steuntoekenning nadeel ondervond van voor KMO's specifieke handicaps.

(81) Bovendien is de wijziging in de eigendomsverhoudingen bij IWS op 1 juni 1998 ingegaan, drie dagen na 27 mei 1998, de dag waarop Pollmeier GmbH, Malchow, het verzoek om investeringssteun had ingediend. Een groot deel van de aandelen van Ralf Pollmeier in IWS werd verkocht aan de zuster van Ralf Pollmeier en aan John Gottwald, die niet tot de familie Pollmeier behoort. Sindsdien bevindt 89 % van de aandelen van IWS zich in handen van Ralf Pollmeier en zijn familieleden (zijn broer en zijn zus). De zuster van Ralf Pollmeier, Doris Tegelkamp, bezit sinds 17 juli 1999 ook 38 % van de nieuw opgerichte Pollmeier Leimholz GmbH, Rietberg.

(82) De Commissie betwijfelt of aan deze wijziging in eigendomsverhoudingen andere redenen ten grondslag liggen dan het omzeilen van de KMO-definitie. In overweging 18 van de aanbeveling staat „dat uitsluiting van juridische constructies van KMO's waardoor een groep wordt gevormd die in feite de economische macht van een KMO overtreft, eveneens dienstig is". Het behoort tot de taken van de Commissie ervoor te zorgen dat het Gemeenschapsrecht en in onderhavig geval de definitie van een KMO niet wordt omzeild. De Commissie heeft ook in anderen gevallen ([19]) dienovereenkomstig gehandeld.

(83) Noch Duitsland, noch de begunstigde onderneming zelf hebben de wijziging in de eigendomsstructuur van het Pollmeier-concern kunnen rechtvaardigen. Kennelijk is het enige doel van deze herstructurering ervoor te zorgen dat Pollmeier GmbH, Malchow, van de voordelen kan profiteren die KMO's krijgen ter compensatie van de nadelen die zij ondervinden van hun beperkte omvang. De structuur van het Pollmeier-concern, de relaties tussen de aandeelhouders van de verschillende Pollmeier-ondernemingen en de economische verstrengeling van de verschillende eenheden binnen het concern wekken de indruk dat dit concern geen nadeel ondervindt van voor KMO's specifieke handicaps, waarop de communautaire kaderregeling betrekking heeft. Zo profiteert met name Pollmeier GmbH, Malchow, van de omstandigheid dat de andere ondernemingen van het Pollmeier-concern op de markt actief zijn alsmede van de technologie van de bestaande zagerijen, doordat zij de hindernissen (op technologisch gebied en inzake de afzet) die de toegang tot de relevante markt bemoeilijken, niet hoeft te overwinnen.

(84) Bovendien is de Commissie van mening dat, zelfs indien de begunstigde onderneming formeel een KMO zou zijn, deze blijkbaar geen nadeel ondervindt van voor KMO's specifieke handicaps. Dit bevestigt de conclusie van de Commissie dat de begunstigde van de steun geen KMO is in de zin van de in de aanbeveling neergelegde definitie.

([19]) Staatssteun C 17/2000 ten gunste van Solar Tech Sprl. Beschikking van de Commissie van 15 november 2000.

5.3. **Verenigbaarheid van de steun**

(85) De steun aan Pollmeier GmbH, Malchow, met een steunintensiteit van 48,18 %, zou volgens de bewering op grond van goedgekeurde steunprogramma's zijn verleend. Het 27e kaderplan voorziet voor investeringen in Mecklenburg-Voorpommeren in een maximale steunintensiteit van 35 % ten behoeve van grote ondernemingen en een maximale steunintensiteit van 50 % ten behoeve van een KMO. Volgens de Duitse regionale steunkaart die op het tijdstip van de steunverlening van toepassing was komen deze steunintensiteiten overeen met de drempelwaarden voor regionale steun ([20]).

(86) Aangezien de begunstigde van de steun een grote onderneming is, komt slechts een intensiteit van 35 % overeen met de voorwaarden van het steunprogramma. Daarom kan de verleende steun slechts tot dit percentage als bestaande steun worden beschouwd. De resterende 13,18 % moet als nieuwe steun worden beschouwd. Aangezien deze zonder toestemming van de Commissie werd verleend, is zij in strijd met de voorschriften.

(87) De steun werd verleend voor een investering in Mecklenburg-Voorpommeren. Deze regio is een steungebied in de zin van artikel 87, lid 3, onder a), van het EG-Verdrag. Overeenkomstig punt 2 van de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen ([21]) (hierna „regionale richtsnoeren" genoemd) zijn deze richtsnoeren van toepassing op de regionale steunmaatregelen in alle economische sectoren, met uitzondering van de sectoren waarvoor specifieke regels gelden. Aangezien de productie van houten platen niet onder bepaalde specifieke regels valt, moet de hier besproken steun worden getoetst aan de bepalingen van de regionale richtsnoeren.

(88) Op grond van de regionale richtsnoeren mag een afwijking van het in artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag vervatte beginsel van de onverenigbaarheid van de regionale steun slechts worden toegestaan indien een passend evenwicht tussen de daaruit voortvloeiende concurrentiedistorsies en de voordelen van de steun wat de ontwikkeling van een achtergebleven regio betreft, kan worden gewaarborgd. In de regionale richtsnoeren staat verder dat een individuele ad-hocsteunmaatregel ten gunste van één enkele onderneming op de mededinging in de betrokken markt een aanzienlijke invloed kan hebben, terwijl het gevaar bestaat dat het effect ervan voor de regionale ontwikkeling te beperkt blijft. Een ad-hocsteunmaatregel kan desondanks als verenigbaar worden gezien, indien deze de door de Commissie toegestane drempelwaarden voor regionale steun niet overschrijdt.

(89) De steun van 3 650 860 EUR vertegenwoordigt een extra steunintensiteit van 13,18 % boven de in de Duitse regionale steunkaart gestelde limiet voor regionale steun aan grote ondernemingen in de deelstaat Mecklenburg-Voorpommeren. Om reeds genoemde redenen is de begunstigde onderneming geen KMO in de zin van de communautaire richtsnoeren, noch in de zin van Verordening (EG) nr. 70/2001 van de Commissie van 12 januari 2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen ([22]). De Commissie heeft het toegestane steunplafond vastgesteld op 35 %, waarbij zij rekening heeft gehouden met het soort en de intensiteit van de bestaande regionale problemen. De toekenning van een extra steunintensiteit van 13,18 % kan daarom niet worden gerechtvaardigd op grond van regionale problemen.

(90) Duitsland kon geen ander argument aanvoeren voor de verenigbaarheid van de steun, waarvan in het onderhavige geval sprake zou kunnen zijn. De uitzonderingsbepalingen van artikel 87, lid 2, van het EG-Verdrag zijn in het onderhavige geval niet van toepassing, aangezien de steun niet van sociale aard is en slechts aan individuele verbruikers wordt toegekend, niet bedoeld is om schade te herstellen die door natuurrampen of andere bijzondere gebeurtenissen is veroorzaakt en niet is bestemd voor de economie van bepaalde streken van de Bondsrepubliek Duitsland die nadeel ondervinden van de deling van Duitsland. De uitzonderingsbepaling van artikel 87, lid 3, onder b), van het EG-Verdrag is niet van toepassing, aangezien het blijkbaar niet gaat om een belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang. De uitzonderingsbepaling van artikel 87, lid 3, onder c), van het EG-Verdrag (voorzover het gaat om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid) is evenmin van toepassing, aangezien de steun niet bedoeld is voor de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid. Bovendien vereist deze bepaling dat „de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad". De Commissie is van mening dat aan deze voorwaarde niet is voldaan. Het belangrijkste effect van de genoemde steun is namelijk dat het concurrentievermogen van de begunstigde onderneming wordt vergroot in een productiesector met hevige internationale concurrentie. De uitzonderingsbepaling van artikel 87, lid 3, onder d), is evenmin van toepassing, aangezien de steun duidelijk niet bedoeld is om de cultuur en de instandhouding van het culturele erfgoed te bevorderen.

(91) De extra steunintensiteit van 13,18 % voldoet derhalve niet aan de vereiste criteria om als verenigbaar met de gemeenschappelijke markt te worden beschouwd, en moet derhalve van de begunstigde onderneming worden teruggevorderd.

([20]) Staatssteun N 613/96, goedgekeurd door de beschikking van de Commissie van 18 december 1996, PB C 288 van 23.9.1997, blz. 3.

([21]) PB C 74 van 10.3.1998, blz. 9.

([22]) PB L 10 van 13.1.2001, blz. 33.

6. **CONCLUSIE**

(92) De Commissie neemt nota van de herroeping van het besluit tot het verlenen van steun ten gunste van Pollmeier & Co. KG, Kässlitz.

(93) De Commissie stelt vast dat Duitsland, in strijd met artikel 88, lid 3, van het EG-Verdrag, aan Pollmeier GmbH, Malchow, onwettige steun heeft verleend voor een bedrag van 3 650 860 EUR. Gelet op het voorgaande komt de Commissie voorts tot de conclusie dat de bewuste steun niet voldoet aan de vereiste criteria om als verenigbaar met de gemeenschappelijke markt te worden beschouwd,

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN:

Artikel 1

De staatssteun die Duitsland ten gunste van Pollmeier GmbH, Malchow, heeft verleend voor een bedrag van 3 650 860 EUR, is met de gemeenschappelijke markt onverenigbaar.

Artikel 2

1. Duitsland neemt alle nodige maatregelen om de in artikel 1 bedoelde en reeds onwettig ter beschikking gestelde steun van de begunstigde terug te vorderen.

2. De terugvordering van de steun geschiedt onverwijld en in overeenstemming met de nationaalrechtelijke procedures voorzover deze procedures een onverwijlde en daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de onderhavige beschikking toelaten. De terug te vorderen steun omvat rente vanaf de datum waarop de steun de begunstigde ter beschikking is gesteld tot de datum van de daadwerkelijke terugbetaling ervan. De rente wordt berekend op grond van de referentierentevoet welke wordt gehanteerd voor de berekening van het nettosubsidie-equivalent in het kader van regionale steunregelingen.

Artikel 3

Duitsland deelt de Commissie binnen twee maanden vanaf de kennisgeving van deze beschikking mee welke maatregelen het heeft genomen om hieraan te voldoen.

Artikel 4

Deze beschikking is gericht tot de Bondsrepubliek Duitsland.

Gedaan te Brussel, 15 januari 2002.

Voor de Commissie

Mario MONTI

Lid van de Commissie